

Stručná správa o „korone“ z psychiatrie

Prof. MUDr. Ján Pečeňák, CSc., MUDr. Lucia Žlnayová, PhD.

Psychiatrická klinika LF UK a UNB

Psychiatr. prax, 2020;21(3):133-134

Tento článok, skôr reflexia, začal vznikáť po tom, čo sme prežili prvú vlnu epidémie. V tom čase sa začali uvoľňovať celospoločenské opatrenia aj opatrenia v zdravotníctve. Bola to nová situácia a skúsenosť, s ktorou sme sa museli vyrovnávať. Ocitolí sme sa v náročných situáciách, nie takých náročných ako kolegovia zdravotníci v prvej línii, ktorí ošetrovali infikovaných a akútne chorých pacientov, ale aj pre nás, pracovníkov na psychiatrických oddeleniach a ambulanciách, bolo potrebné učiť sa niektoré veci za pochodu. Domnievame sa, že je vhodné, a aj teraz, keď sme pravdepodobne či takmer s istotou na začiatku prepadu do možno horšej skutočnosti, reflektovať túto skúsenosť a podeliť sa o to, ako sa nás epidémia dotkla a aký mala dopad na našich pacientov.

Toto obdobie bolo, hlavne na začiatku, charakterizované neistotou a obavami. Záplava správ z médií, z tlačových konferencií predstaviteľov vlády a krízového štábu prinášala množstvo informácií, ktoré sa často len pomaly pretavovali do oficiálnych rozhodnutí a príkazov, ktoré boli pre nás určujúce. Dochádzalo k „zacykleniam“ – akákoľvek informácia, akékoľvek nariadenie so sebou prinášalo nejaké „ale čo keď“. Nové publikované fakty v rôznych zdrojoch nahliadali zmysluplnosť predošlých nariadení. Ale je to zanedbateľné v porovnaní s tým, ako sa v súčasnosti maligne zvrhol internet a sociálne siete.

Obrázok 1. Aj takto môže vyzeráť psychiatria – MUDr. M. Matisová a MUDr. V. Valkučáková pri demonštrácii správneho používania ochranného oblečenia pre pracovníkov kliniky

Ako klinika Lekárskej fakulty UK sme museli zvládnuť podklady pre dištančnú výučbu a jej technológiu. To neskončilo a aj pokračovanie je náročné – časovo i komunikačne. Nechceli by sme teraz byť študentami medicíny, na druhej strane si myslíme, že táto skúsenosť môže byť pre mnohých z nich veľmi podstatná. Môžu sa zmeniť ich očakávania a možno aj uvedomenie si skutočnosti, že nie sme vládcami nad prírodnými procesmi a sme viac zraniteľní ako sa to predtým mohlo zdať.

Na začiatku „prvej vlny“ sme mali pacienta s pozitívnym nálezom SARS-CoV-2, ktorý zatajil anamnestické údaje a pre oddelenie to znamenalo karanténu, prísne epidemiologické opatrenia, nutnosť pohybovať sa v predpísaných ochranných pracovných pomôckach, opakované odbery na PCR test u pacientov a časti personálu. Znamenalo to vyše dva týždne bez prijímania nových pacientov a izolácia ostatných v nedostatočných priestorových a technických podmienkach.

Dva týždne karantény boli nasledované ďalším opatrením – rozdelenie

akútnych príjmov medzi psychiatrické oddelenia v nemocnici Ružinov a nemocnici na Antolskej, ktoré patria pod UN Bratislava, až potom, po negatívnom vyšetrení, presun k nám. To výrazne ovplyvnilo prácu na oddelení. Zaznamenali sme nižší počet pacientov na ambulanciách i oddelení, pacienti, ktorí boli zvyknutí na „svoje oddelenia“ sa ocitli sa inde.

Na oddelení boli obmedzené terapeutické a rehabilitačné aktivity z dôvodu dodržovania protiepidemiologických opatrení, ale i pre chýbanie personálu pre čerpanie OČR a pre práceneschopnosti od nástupu „korona krízy“. Oddelenie stíchlo, ustali spoločenské a komunitné aktivity, bola to skúsenosť, akú sme predtým zažívali len v situáciách, ak bola pokojná nočná služba. Niektoré kolegyně to vnímali aj tak, že pacientov lepšie spoznali tým, že opakovane vysvetľovali situáciu a mali viac času sa im venovať. Situácia v karanténe celkovo akoby viac stmelila personál i pacientov – všetci sme boli na jednej lodi. Veľkým problémom bol a opäť je dlhotrvajúci zákaz návštev. Pacienti na akútnych oddeleniach mali

Obrázok 2. Zľava MUDr. G. Bezáková, Mgr. K. Bielichová, MUDr. M. Hanáková pripravené na odbery na PCR test

Obrázok 3. Po prijatí prvej covid -pozitívnej pacientky, vpredu autor článku

k dispozícii neobmedzene mobilné telefóny, nezaznamenali sme problém alebo zneužitie situácie. Lekári sa museli vysporiadať s tým, že chýbal dôležitý zdroj informácií od príbuzných a z pozorovania interakcie medzi pacientmi a príbuznými. Túto skúsenosť má pravdepodobne v súčasnosti viacero oddelení.

Hospitalizovaní pacienti zvládajú tieto situácie bez väčších problémov. Pacientov bolo počas karantény na oddelení menej, zriedkavejšie sa vyskytovali stavy s potrebou akútnej intervencie, doteraz nemal žiadny pacient pozitívne výsledky na SARS-CoV-2, ale žijeme v očakávaní, že sa to každý deň môže zmeniť.

V rámci nemocnice bolo potrebné podieľať sa na pohotovostných službách vo všeobecnej triážovej ambulancii, starať sa o našich pacientov na „ružovom“ oddelení, ktoré bolo vytvorené v priestoroch Kožnej kliniky. Nakoniec bolo potrebné pripraviť možné služby na psychiatrických lôžkach špecializovaného covidového oddelenia nemocnice, ktoré však neboli doteraz aktívované. Boli to a budú mimoriadne požiadavky – na pacientov, lekárov, na sestry, ošetrovateľov, pomocný personál.

Je pozitívne, že sme sa mohli oprieť o kolegov, z ktorých mnohí preukázali aj v napätých chvíľach ochotu a prijali zodpovednosť a nevyhnutnosť konať v nových, neznámych a potenciálne ohrozujúcich podmienkach. Pokiaľ sa podobná situácia vyskytne znova, asi na to budeme lepšie mentálne aj technicky pripravení, nie sme si však istí, najmä pre priestorové podmienky, či to bude ľahšie.

Vo verejnosti, v médiách, aj v najvýznamnejších odborných zdrojoch sa mnoho hovorí a píše o dopade epidémie na duševné zdravie. Asi to niekde v spoločnosti tlie a v psychiatrii to uvidíme neskôr, keď dôsledky epidémie, možno viac ekonomické ako zdravotné, budú nielen náplňou sociálnych sietí, ale aj práce ambulancií a oddelení. V priebehu prvých dvoch mesiacov sme identifikovali päť pacientok, u ktorých bol „korona vírus“ podstatným obsahom psychopatológie. Zaujímavé je, že všetko to boli psychotické stavy a bolo to len u žien. 34-ročná pacientka, prvýkrát hospitalizovaná tvrdila, že všetkých nakazí korona vírusom, uvažovala o samovražde, pretože by to nezniesla. 42-ročná, opakovane hospitalizovaná pacientka s paranoidne halucinatórnym syndrómom referovala RZP,

že „má koronu“. 45-ročná pacientka, bez domova, typicky privezená zo železničnej stanice udáva, že neuznáva mobilného operátora, pretože cez prúd nakazil ľudí koronou. 38-ročná pacientka, prvýkrát hospitalizovaná, mala zmenené správanie po medializácii správ o epidémii. Chcela napísať knihu o „korona kríze“, poslala návrhy vládnej strane na riešenie situácie. 45-ročná pacientka po suikídnom pokuse užitím liekov. Hranične psychotické spracovanie obáv z korona vírusu.

Predpokladáme, že pacienti s očakávanými reaktívnymi – úzkostnými stavmi sa v tejto fáze epidémie neobjavovali preto, že ich úzkosť a obmedzenia v dostupnosti zdravotnej starostlivosti im zabraňovali pomoc vyhľadať. Zaujímavým javom počas prvej fázy pre nás bolo menej hospitalizovaných pacientov bez domova a typických pacientov, pre ktorých je psychiatria často náhradou za sociálnu pomoc. Tento typ pacientov sa postupne začal opäť objavovať a uvidíme, čo prinesie blízka budúcnosť. Podľa vývoja z ostatných dní sa asi dostaneme do dramatickejšieho obdobia, bude potrebné improvizovať, čerpať z minulej skúsenosti a nejako sa s vírusom vyrovnávať. Nič iné nám ako lekárom a zdravotníckym pracovníkom nezostáva.

Podakovanie: MUDr. G. Bezákovej a MUDr. K. Dénešiovej za spracovanie kazuistik a pracovníkom Psychiatrickej kliniky LF UK UNB za ich úsilie a obetavosť v „čase korony“.

Prof. MUDr. Ján Pečenák

Psychiatrická klinika LF UK a UNB
Mickiewiczova 13, 813 69 Bratislava
jan.pecenak@sm.unb.sk

